

Sisäministeriö

PL 26

00023 Valtioneuvosto

Lausuntopyyntö 21.6.2018, SMDno-2018-179

MAAHANMUUTTOVIRASTON LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYSLUONNOKSEEN LAIKSI KANSALAIUUSLAIN MUUTTAMISESTA JA ERÄIKSI SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI

Sisäministeriö on pyytänyt Maahanmuuttoviraston lausuntoa luonnokseen hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Esityksessä ehdotetaan, että valtion elintärkeitä etuja vakavasti vaarantavaan rikokseen syyllistynyt henkilö voisi menettää Suomen kansalaisuuden, jos hänellä olisi myös jonkin toisen valtion kansalaisuus sekä riittävästi tosiasiallisia siteitä toiseen kansalaisuusvaltioon. Esityksessä ehdotetaan lisäksi ulkomaalaislain muuttamista siten, että sen karkottamista koskevissa säännöksissä otettaisiin huomioon sellaiset henkilöt, jotka ovat menettäneet Suomen kansalaisuuden.

Maahanmuuttovirasto toteaa lausuntonaan seuraavaa.

Esityksen lähtökohdat ja tavoitteet ovat yleisesti hyväksyttäviä. Esitys on mielenkiintoinen ja laadittu perusteellisesti huomioiden oikeuskäytäntö ja muiden Pohjoismaiden ja joidenkin Euroopan maiden käytännöt. Maahanmuuttovirastossa esiin tulevat huomiot koskevat enimmäkseen menettämisen- ja määrittämisasioiden vireille tulon ajankohtia ja käytännöllisiä kysymyksiä.

Menettämisen- ja määrittämisasioiden vireille tulo

Kansalaisuuslain mukaan Maahanmuuttovirasto määrittää viranomaisen tai asianosaisen pyynnöstä kansalaisuusaseman, jos asialla on merkitystä Suomen kansalaisuuden olemassaolon tai siihen liittyvän oikeuden tai velvollisuuden kannalta, viranomaisen henkilörekisterissä olevan merkinnän oikeellisuuden, ulkomaalaisen Suomessa oleskelun tai muun näihin verrattavissa olevan synn kannalta.

Esityksessä (s. 54) todetaan, että ”Maahanmuuttovirastoa voitaisiin siten pyytää määrittämään, onko henkilö sekä Suomen että jonkin muun valtion kansalainen, koska henkilön kansalaisuusasemalla olisi merkitystä sen kannalta, saisiko Maahanmuuttovirasto tiedon rikostuomiosta, jonka perusteella voitaisiin päättää kansalaisuuden menettämisestä”.

Ja edelleen ”Kansalaisuusaseman määrittämistä voisi Maahanmuuttovirastolta pyytää tarvittaessa syyttäjää. Jos voitaisiin todeta, että henkilöllä olisi sekä Suomen että jonkin muun valtion kansalaisuus, syyttäjää voisi pyytää käräjäoikeutta toimittamaan tiedon rikostuomiosta Maahanmuuttovirastolle. Käräjäoikeudella ei olisi velvollisuutta selvittää henkilön kansalaisuusasemaa. Käräjäoikeus voisi kuitenkin toimittaa tiedon rikostuomiosta Maahanmuuttovirastolle myös ilman syyttäjän pyyntöä, jos rikosasian käsittelyn yhteydessä olisi muutoin ilmennyt, että henkilöllä on sekä Suomen että jonkin muun valtion kansalaisuus.”

www.migri.fi

Maahanmuuttovirasto katsoo, että edellä esitetyn perusteella jää avoimeksi, mikä taho lopulta pyytää Maahanmuuttovirastoa avaamaan määrittämisasian ja missä rikosprosessin vaiheessa määrittämisasian avaaminen Maahanmuuttovirastossa tulisi tapahtumaan. Tulisiko määräyspyyntö syyttäjältä rikosasian syytteen nostamisen yhteydessä vai vasta käräjäoikeuden annettua asiassa lainvoimaisen tai lainvoimaa vailla olevan tuomion. Toisin sanoen, jos syyttäjä pyytää käräjäoikeutta ilmoittamaan tuomiosta Maahanmuuttovirastoon, niin onko syyttäjä pyytänyt jo ennen tuomion antamista määrittämään syytetyn kansalaisuusaseman. Tämän osalta Maahanmuuttoviraston kansalaisuusyksikössä esitettiin, että tuomioistuin ilmoittaisi Maahanmuuttovirastoon esityksen piiriin kuuluvien rikosten osalta kategorisesti kaikki vähintään viiden vuoden pituiset lainvoimaiset tuomiot, joissa tekijällä on ainakin Suomen kansalaisuus.

Esityksen (s. 52) mukaan ”*Ennakoitavuuden näkökulmasta kansalaisuuden menettämistä koskeva asia voisi tulla vireille jo silloin, kun rikostuomio ei ole vielä saanut lainvoimaa, jolloin henkilö voisi ottaa sen huomioon harkitessaan rikostuomiosta valittamista. Ajallisen yhteyden ja ennakoitavuuden vaatimuksesta seuraa myös se, että henkilöä olisi kuultava kansalaisuuden menettämisestä välittömästi, kun sitä koskeva asia on tullut vireille, jotta hän saa ajoissa tiedon hallinnollisen menettelyn alkamisesta.*

Hallintoasian vireille tulosta seuraa hallintolain mukainen asianosaisen kuulemisvelvoite. Koska menettämisasiä olisi tosiseikastoltaan kytketty paitsi Suomen, myös toisen valtion kansalaisuuteen, ei menettämispöytäkirjan kannalta voida tarkoituksenmukaisena pitää sellaista tilannetta, että asianosainen välittömästi menettämisasiän vireyttämisestä kuultuaan hakee ja hänelle myönnetään vapautuminen toisen valtion kansalaisuudesta ja siten omatoimisesti voi poistaa Suomen kansalaisuuden menettämisen keskeisen edellytyksen.

Kansalaisuuden menettäminen ja karkottamisprosessi

Esityksessä ehdotetaan samalla ulkomaalaislain muuttamista siten, että maasta karkottamista koskevissa säännöksissä otettaisiin huomioon myös sellaiset henkilöt, jotka ovat menettäneet Suomen kansalaisuuden. Esityksen ehdottama kolmiportainen järjestelmä, joka sisältää lainvoimaisen rikostuomion, kansalaisuuden menetyksen sekä mahdollisen karkottamisen ja oleskelulupaharkinnan on pitkäkestoinen ja voi siten asettaa haasteita käytännössä. Asioiden käsittely ja ratkaiseminen samanaikaisesti voi olla prosessuaalisesti hankalaa, kun huomioidaan myös mahdollinen muutoksenhaku. Maahanmuuttovirastossa nousi esiin kysymys siitä, olisiko hyödyllisempää aloittaa karkottamisprosessi vasta, kun henkilö on lainvoimaisesti menettänyt Suomen kansalaisuuden. Mikäli tämän jälkeen todettaisiin, että kansalaisuuden menettäneen henkilön palauttaminen olisi palautuskiellon vastaista, aloitettaisiin oleskelulupaharkinta. Koska maasta poistamisen muotona olisi karkottaminen, tulisi mahdollisen oleskeluluvan lajin olla jatkolupa.

Lopuksi

Esityksen pohjalta säädettävän lain vaikutukset Maahanmuuttoviraston toimintaan arvioidaan jäävän rajallisiksi. Voidaan olettaa, että vireytettävien tapausten määrä ja siten viranomaisvaikutus Maahanmuuttoviraston kansalaisuusyksikköön ei tule jatkossa olevaan merkittävä. Kuten esityksestä ilmenee, kynnys puuttua Suomen kansalaisen oikeusasemaan kansalaisuuden poistamisella on korkea. Päätöstä ei voida tehdä rikosta koskevan epäilyn perusteella, eli kansalaisuuden menettäminen mainittuihin rikoksiin syyllistymisen perusteella edellyttää sitä, että rikostuomio on lainvoimainen, mikä eri valitusasteet ja syytteiden kumoutumismahdollisuudet huomioiden tarkoittaa pitkäkestoista prosessia ennen kuin asiassa

lopulta päädytään kansalaisuuden menettämisharkintaan. Maahanmuuttoviraston näkemyksen mukaan esityksen piiriin kuuluvien rikosten kategoriaa olisi voitu laajentaa lisäksi rikoslain 11 luvun sotarikoksiin, koska nykyaikaisen sodankäynnin piirteet huomioiden kysymys voi tosiasiallisesti olla muun kuin valtiollisen toimijan, esimerkiksi terroristijärjestöksi luokitellun toimijan rivissä toimiminen.

Ylijohtajan sijaisena,

Apulaispäällikkö

Raimo Pyysalo

Ylitarkastaja

Hanna-Mari Korva

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä.
Maahanmuuttovirasto 07.08.2018 klo 16:19. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu Sisäministeriö

Tiedoksi Maahanmuuttovirastossa

- Ylijohtaja
- Kansalaisuusyksikön johtaja
- Maahanmuuttoyksikön johtaja
- Oikeus- ja maatietoyksikön johtaja